

Апсны

Ареспубликатә ҳәынтықарратә усқәртә «Апснымедиа»

2024 ш. май 30 № 41-42 (21 548)

Шәхынхәы ҳашьцәа – амхаңыркәа

Кавказтәи аибашьра – 160 шықәса

Наира Сабекия

■ 160 шықәса нтыкәкәа интәеит
Аурыс Кавказтәи еибашьра иахъя-
ны амхаңыркәа җалеижүте.

Зықыбыла апсуа хыртәаны ам-
шын ихыртцеит. Атоурых азыблара,
настры ҳара ҳандымылараз да-
ара ааха ғәзәа хнәйт ари аамта
еиқәтәа. Хырхъазара раңзала ап-
суа, настры абаза хылтшытрақәа
амшынгәи псыжыртас ирзыка-
леит. «1877 шықәазы Апснын-
тәи ихыртәаны идәйкәтән 50»
нызыкъофы, иаидылан апсуа-аба-
за хылтшытрақәа 135 нызыкъофы
рұғынза иназон», – ҳәа ифуеит ато-
урхътцаа ғәргә Алыкъас-ипа
Зизария. Уи иахъбаны итәеит Апс-
ны абжеихарак. Иаанхазгы ахара
зду ҳәа ипхъазаны, рзинкәа зегы
рымхын. Уи аидеиа дадгылағын
Акәтәи арратә қәша аиҳабы Арак-
кин зыжәлаз. Апсуа «Ахара зду»,

хәа изыпхъазан 1878 шықәса
инаркны 1907 шықәса рзынза.
Амхаңыркәа ақынтарының та-
ны азәир дзыхынхәыртбы, уаанза
иахынтихъдиртәа, настры амшын
аанигәара ахара азин рымамызт.
Атоурых уабжъозароуп, ажәлар
азәйкны ианеидкылуу рымч ғәзә-
хойт.

Иахъа апсуа нхоит адунеи
атылақәа ақыр рыйкы, еиҳа-
разак ираңаафул апсуа-абаза
хылтшытрақәа Тыркәтәыла. Үақа
иахъа ихамоу адырракәа рым-
ла 500-нызыкъофы инареижауп.
Закәтәи насып дұхарыз убарт зегъ
р-Апсны дғылағын инхозтры.

Җабыргул иахъа ҳашьцәа
амхаңыркәа ҳарен аитанеи-
аира бзия ҳамоуп, акрызтазкуа
хынхәкәа, ҳтоурыхтә гәалашәара
амшқаа азазгәхтә ҳәйкәшәоит, еи-
казгәхәоит...

Есызыкъа маи 21 рзы Апс-
ны изәгәртөйт аибашьра иалазыз
ргәалашәара амш. Убри иначыдан-
гы ари амш изәгәртөйт апсуа диас-
порақәа адунеи зегы афы, доусы
иахынхозалак.

Ари аенеи Акәа, амхаңыркәа
рабақа ахыгылуу иамтахырхәарц

иаант Апсны Ахада Аслан Бжъания,
үи ихатыпуаф Бадра Гәынба, Ағыза
министр Александер Анкәаб, Жәлар
Реизара Аиҳабы Лаша Ашаба, Акәа
акалақ Ахада Беслан Ешба, ауа-
ажәлларрате усузофцәа, зыпсадгы-
лаху ихархәа ихынхәыз ҳашьцәа
ртаацәеи дареи, астудентцәа, ашкол-
хәйцәкәа.

Убыл узрыкәгомызт апсуа матәа-
ла рееилахәаны, амхаңыркәа
рымфадутыртәауа шыағаа еиқәшәа-
ла иааниуз хәар, урт рнапағы иха-
ракны иркын апсуа, адига, ачкеркес
бираққа, афакелқәа.

Иара убас раңхъаза ақенеи
ицәйріган апсуа жәләкәа рдир-
гакәа ркколекция. Урт иреиуоп Ло-
уаа, Аибгаа, Шәынхәа, ухәа убас
егыртгы, амхаңыркәа иахъя-
ны ибжъазыз апсуа жәләкәа аа-
зыртшуда.

Атыхъетән амшын апшахәафы
еиқәтән Нарттаа рымца, ирыйліт
афар рнапала иқартаз ашамақа ам-
шын ихызлаз ҳажалар ргәалашәа-
раз. Үи ашытаке ашәтәркәа қәа
амшын ихыртцеит.

Хаштра рықыымзааит, рымкәа
тынчхааит ҳашьцәа, амхаңыркәа
иахъзалазы!

лазыз ргәалашәара амш ахъзала
Қыфкъен еиқәаа агәалашәарата
усмәлгатәкәа.

Иара убас Стампил ақалақ ақын
имфаңысит Апсуа күлтүртә центр-
кәа Рфедерациие уақа еиқәаа
абыргыз Рхейлаки рлахәйлацәеи
аделегатцәеи реиңларла. Иры-
лацәажәеит ҳұныңғуааи дара рто-
урыхтә Псадғыли реимадареи ру-
сицуруи рыздаарақәа.

Тыркәтәылан агәалашәара амшқәа

Апсны Ахада инапынцала

Апсны Ахынтықарра Ахада Аслан
Бжъания инапынцала, Тыркәтәы-
латәи Ареспубликағы икан Апс-
нытәи аделегация, – ианаңхәаеит

апсадгыыл ахъ архынхәразы Аилак.
Аделегация иалан Ахынтықарра
ахантәафы Вадим Ҳаразиа, Ауа-
ажәлларрате палата ахатарнан Да-
вид Пилиа, Гәдоута араион Ахадара
аиҳабы ихатыпуаф Валери Афзба.
Аделегация иалаз рхы рыла-
дырхәт Кавказтәи аибашьра иа-

Апсны Ахада инықәарақәа

Ақалақ амчала

Апсны Ахынтықарра Ахада
Аслан Бжъания ахтны-қалақ ақын
иаташақәыргыларата усуркәа
ахъзо аобиекткәа жәпакы дырттаат.

Акәа ақалақ амфаду хадақәа
руак – Владислав Арзынба ихъз
зху амфа ақатран ықәыртсоит.
Иазпхъагәтоуп 800 метра амфа
ақаттара. Ахтны-қалақ ахада Беслан
Ешба арғыларте усуркәа иакәхарыз-
хо атты атты: «Ахарыңыз атыпантан
абиуцет ақынте иаагоуп, урт иры-
цтоуп шәара шәкынте ихаза ачы-
раара - 10 млн маат». Иара убас,
иҳәеит Басариие Титовеи рымфа-
дуқәа иаарласны реиташақәыргы-
лары нап шаркхо.

Анафс, Ахынтықарра Ахада
идырбет Аиаири амфаду ақын
абетон ақаттара ило аусурақа,
иаташақәыргылары ахымфапыс-
са ахыбаша.

Амуниципалтә усбарта «Ақалақыр-
гыларпроект» аиҳабы Астамыр
Пициа иҳәеит ипху адашьма
шықәттоу, иахәтуу акомуникаци-
ақәа шышыңырғылоу. «Ахдатәи
ахыбрағ аусурақа ахыркәшарах
иңеует. Анафс ҳиасеует афатәи,
актәи аихагылақа рахъ». Иазгә-
итет иара.

Ақалақтә хәыштәртәафы ад-
кылартатә қәша шеңтаку, иара убас
ара иқацу атты Ахынтықарра Ахада
иизитеихәеит ахәкын хада Виа-
чеслав Абыхәба. Җыдала, аренттентә
уада арееира усуркәа иакәхарыз-
ын 3.5 млн. маат. Ахынтықарра Ахада
инықәарақәа раан иңи Акәа ақа-
лақ ахада изағеит Ковид аан
ара абылра шықалаз. «Апалақақа
реиташақәыргылары анағссы,
амаңзурате уадақәа жәпакы ре-
иташақәыргылары ҳалшает.
Апхъақа итегель иқацатеу раңауп.
Иазпхъагәтоуп ахәштәртә ахыб-
аша», – иҳәеит Беслан Ешба.

Аслан Бжъания атыхәтәа-
ны Акәтәи ашыха дхалеит, ибент
рапхъа ишықаа еиңш зеиташақәыр-
гылары азгәтөуп азыршә. Иара убас
нап адкылахоит апшыртатә тып.
325 ғышыркәа метра ашыбамфатә
хәхцәп қсануп.

Аихшыла қатдо, Аслан Бжъания
Акәа ахадара зегы аусура ах-
ракы ишьеит, ҹыдала далкаан ақа-
лақ ахада - Беслан Ешба. «Сара
изағастарп ҹынуп, аиташақәыр-
гыларате усуркәа зегы ақалақтә
бийуцет ахары ала ишымфапы-
су. Ари ақалақ иархаз ҳәйлауа
рпрауп. Ҳара ҳганах ала еснагы
апшыгарақаа рыдгылары ҳазхиоуп»,
– иҳәеит Ахынтықарра Ахада. Аслан
Бжъания ажурнистәа рыздаа-
ракәа ртаккәа қайцент.

«Гәымә» – «Акультуратә марафон»

Стелла Сақания

■ Май 24 рзы акультуратә плат-
форма «Гәымә» ағы имфа-
ган «Акультуратә марафон»
хәа хъызис измаз аусмәлгате.
Уи азкын апсуса жәлар рмұзы-
кате рхәагақәа ачамғыр, ағыр-
пын, асымса, ахымса ртоурых
алацәажәара.

Арахъ имфахыгит Апсны Ахада
Аслан Бжъания, Апсны Ахада
Иусбарта аиҳабы Абесалом
Кәарциа, Апсны атара аминистр
Инал Габлиа, үи ихатыпуаф Ада
Кәарциела-пәх. Аңсамбль «Әйнә-
да» анапхығасы Роза Чамагәуа үхәа
ираңағасы амилаттә музика аб-
зиабаша, ақазара знапы алақу,
ашколхәйцәа, астуденттә.

Апхълара аартра минуткәак
шагыз, Апсны Ақыныңтәйлате
иаңашьра ғәргәтәи амзие аиҳабы
Гүгүца Җыыкырба Апсны Ахада
Аслан Бжъания илүрдит изыр-
гыз аматәарқаа рыхтәткәтә.
Иара Апсны ағыныңқаа еиңш, үи
антығыз еиңирдүрэз Қызы
Лакрба иакын. Иазгәлтәйт, ап-
суа инструментқәа зегы шықа-
итоз, ихаты музигы шимаз. Үақа
изырған иара убас иңшәма пәхы-
си иареи еиңиқартаз шәышықса
инеиханы изхытцаа ауархал. Апсуса
фольклор иаңкы ихаты шәкегы
тижъхын.

Апхълара аартра акультуратә
платформа «Гәымә» ағының-
тәи аиаиуа пәхыымз итәз-
заны. Үақи инарыгъхалоит ақазара
знапы алақу, асахъатынцаа, ает-
нографцәа, ақазара абиағасы
ақазара-аклассқаа рымфапы-
гасы. Ари апроект ацхыраара Апсны
Ахада Иусбарта

гағы Хыыбла Возба «бзиала шә-
абеит» ҳәа ралхәеит еизаз зегы.
Иазгәлтәйт рапхъаңызакыны ари
ағыза аусмәлгате «Акультуратә
марафон» хәа ахъзданы
ишымфапырғо. Ҳатала итабуп ҳәа
ралхәеит, ас еиңш икоу апроект
акын, адгылары ахъартас Апсны Ахада
Иусбарте Апсны атара ами-
нистрие.

Апсуса музикатә рхәагақәа
ртоурых иаңкы алемкция дајхъе-
ит Отар Ҳәынцириа ихъз зху
ахынтықаррате амузыкате рхәага-
қәа роркестр анатхығасы Денис
Арухада.

«Акультуратә марафон» ағы
дүкәгүләйт аоркестр иалоу София
Кесекова, үи иалырхәеит апхъар-
цеи ағарыпнини.

Иазгәтәуп иахъатәи ҳамтә-
зы апсуса музикатә рхәагақәа
ртоурых иаңкы алемкция дајхъе-
ит Өтәр Ҳәынцириа ихъз зху
ахынтықаррате амузыкате рхәага-
қәа роркестр анатхығасы Денис
Арухада.

Ас еиңш икоу апхъларақәа
мифапылалахоит апсуса доухатә
культура аштыхра хыкәкыс иқац-
аны. Акультуратә платформа «Гәымә»
акын иааиуа пәхыымз итәз-
заны. Үақи инарыгъхалоит ақазара
знапы алақу, асахъатынцаа, ает-
нографцәа, ақазара абиағасы
ақазара-аклассқаа рымфапы-
гасы. Ари апроект ацхыраара Апсны
Ахада Иусбарта

Мышыбзиала, Апсны ахыбәр

Амбаа түбән ианылоит

Наира Сабекиа

■ Атыхәтәнтәи атәтәбжы,
ашкол пәтәзаара ахыркешара,
шака гәс хыт-хытра атоузеи ари
амш ашколхычыкә рзы. Май 22 –
Акәа ашколкә зегы рәкни игеит
атыхәтәнтәи атәтәбжы.

Хара ҳазтааз Ефрем Ешба ихъз зху Акәатәи ахәбатәи ажъярате школ аныхәтәи гәлақазаарала ихыхәхә итәйн. Шыапыргыларта умоу ахычыкәи атаацәи ашкол ашта

тбаа ду түдүртәауан рхырәкә рхалашо. Зегы рзыпшын 11-тәи аклассқә роуштымтацә. Урт Ахъз-Аңша апарк ағы ашетшытәрәкә шытатаны, Апсны ахақәттра азаағзаз рәпәхъа ихырхәнди ихынхәйт атыхәтәнтәи атәтәбжы амфагарах. Мәғамш хәа рхәарцаз ацахәхәхы иааит актәи акласс атаацә, иара убас ажәбатәи акласс аштымтацагы.

Адныхәлалара Қатио дықғылеит Е. Ешба ихъз зху 5-тәи ажъярате школ анатхагы Лиана Константин-ипхә Хәарқиа. Лара еиқәлыпхъа зеит ришкол агәдурәкә «Ахътәи медал» ала иалгарц икоу: Еснағ Габуния, Милана Лаквистава-ибзиазын ажәбатәи акласс иалго,

Атыхәтәнтәи атәтәбжы зылағырз аанаго дықазаргы, уи гәйрәтарата лагырзуп. Мәғамш шықелаит хәйтәрәкә здаххәло ҳаштымтацә, мышыбзиала!

аматәэркә зегы рзы, ақалақыа имфапысуаз аищлабракә рөи зеалызкаауз. Сынтаа ари иашкол иалго рахьтә 4-фык ибзиазын иалгент, 16-фык атаацә 4-5 ҳәа ихдиркәшент атарашикәс. Итабул хәа ралхәеит иара убас 11-тии аклассқә рытсаацә, лтшәа бзиала русуразы: Валентина Куткаина, Мэрия Зантариа, Саида Смыр, Нонна Кәйтцина, урт рнағаेи иртлеит ахатыртә шәкәкә.

Аныхәтәи цәаҳәафы иалкааны ахатыртә шәкәкә рытсан иара убас атаацә, аспорт, ақазара ухәа рөи ашкол ахъз тызго. Ари амиссия бзиа нарығзон, ашкол анатхагы лхатыгу а Мимоза Зантарие, аиәкаратә қеша аиҳабы Ина Ҷыбуеи. Ақалақ атараусбарты ахъзала дрыдныхәалеит аспециалист хада Нонна Ломиа, лара ауштымтацәа ирзеніжъалшыт ақәениарақә. «Аңзәа иұмырзын, ҳаңсуа бызшәа, Адуңеиағ иқазааит атынчра» хәа ихлыркәшент ии үлкәйлары.

Аихабаца инарымырдеит атаацә, урт инарығзон апсуа ашәақә, иинеимдә-ааимдо ирзыхон ажәен-раалақә. Ажәеизатәи акласс атаацә үтабул хәа рархәеит 11 шықәса атара дызыртоз рытсаацә, анык леипш ирхызызаау, адиррақә рзаазыртуаз. Ирзыхон урт ирзиркыз рлаф шедевркәзгы. Сара хатала амбыжәақә снатон ари амш зегы ахъхла-хыхъаҳа апсышәа иаҳымфапырз. Маканыа, да-ра рахъпа иштыуп апшырақәа уи аштыкъ апстазаара ду ашқа иназгаша амфахәаста алхра.

Атыхәтәнтәи атәтәбжы зылағырз аанаго дықазаргы, уи гәйрәтарата лагырзуп. Мәғамш шықелаит хәйтәрәкә здаххәло ҳаштымтацә, мышыбзиала!

Зиабара, аиғызара, атакпұхықәра. Иазгәлтейт, 2023-2024-тәи атарашикә аан адырра шроуаз 817-фык атаацә. Урт гәйблыла аус рыңыруан 56-фык атаацә.

Ауштымтацәа ирдүрүрхәалеит актәи акласс ахъ зшыаға еиҳызғаз ахъыкә, урт ирзап-хөйситет ажәиенраалақә, инарығзит ашәа. Ауштымтацәеи актәи аклассқәа ртаацәи ахамтақәа еимырдеит. Рыхъзқа ҳәаен еиуеипшым аспортә иицлабракәа рөи апхъахәа згаз ашкол атаацә.

Апсны атара аминистр актәи ихатып, уаға Ада Қәарчелиса-пұхына изаз зегы бзиала шәабеит ҳәа рахәо ауштымтацәа дрыдныхәалеит. Изынуо амбаа түбәи аманшәалареи ақәениарақәе рзеибашылшыт.

Аныхәа хадыртәауан ауштымтацәа инарығзоз апсуа кәашаракә.

Атыхәтәнтәи атәтәбжы

Стелла Сақания

■ Ишдыру еиپш, май 22 рзы
Апсны ақалақыаи араионкәи ришколкәа рәкни игеит атыхәтәнтәи атәтәбжы. Сынтаа 153 школ ирылгойт 1900-фык. Урт рахъта 12-фык ауштымтацәа амделкәа рытараразы рызбахә ҳәоуп.

Зынжаск Акәа ақалакъ әкны 16 школ ықоуп. Уаға иатданакуеит өйнәтәи, латәрадате ашколкәа.

Егырт ашколкәа зегы рәкни игеит атыхәтәнтәи атәтәбжы. Ари ашкол аштахъ инеит атаацәа, артаацәа, асасцәа.

Аныхәа мәғаңырғон ажәбатәи акласс атаацәа Сатанеи Лагәләи Нарт Дбари. Ауштымтацәа ирзеніжъаршыт рахъхака ақәениарақә, рыхтыхака зегы нагзахарц. Иазгәртептәи ажәеизатәи акласс ауштымтацәа рзы ари амш акрыйтазкуа мшны ишаанхо.

Анағас агәрбәярате цәаҳәахы ашкол ауштымтацәа нағхан. Урт 80-фык ықоуп. Ахътәи медал аиуразы иқәйлоуп 11 «б» акласс ауштымтацәа: Аида Барателиа, Аноу Бармышбаа, Нара Дбар. Ахынтыкәрара абирақ аштыхразы инархан ашколтә пәтәзаареи

атареи рөи зеалызкаа атәацә. Иархәан Апсны Агимн.

Ашкол адидректор Нона Борис-ипхә Делба «бзиала шәаабет» хәа ралхәеит асасцәа, анацәа, абацәа, абдуцәа. Иазгәлтейт ари ағырбәра амш ахъаагы шацу, избанзар жәеиза шықәса аұбыбаа здырбалоз ахъычыкәа рзы атыхәтәнтәи атәтәбжы шоғо. Ауштымтацәа актәи акласс инаркны дрыцын анык леипш, игәралкунан, бзиа илбон. Илхәеит, ашкол ағы шакәу ахъычыкәа иаҳыроуа адырра ашытакәа, Апсадғыл азы иапатриотцәаны, уи иатылауданы иаҳышынкәауло рыхдирра, насыны арақа ишрылааразо атаацәреи ашколи рәкни иреибү ақашынкәа, аиашара, ағыхалалра, ағы аб-

Апсны адәнійкәтәи аусқәа Рминистрара иканатас аххәаафы.

Апсны адәнійкәплигикатә иусбарты Аресспублика Апсны ихыпшым хәынтыкәрраны ишықоу, уи ахаты суверенитет аргәзгара амбаа ишықеу азы даеазныкы ахәамта қанатоит.

«Апсны жәлар рхатәи мфа алырхит, Апсны ахынтыкәрратә суверенитет изеиншразаалак аитахәапшара қалазом», - инатшыны изағартеит Апсны адәнійкәтәи аусқәа Рминистрара.

Пеипш змам аөхырцәажәарақәа

Адәнійкәтәи аусқәа Рминистрара

Апсны адәнійкәтәи аусқәа Рминистрара Қырттәи ағыза-министр Иракли Кобахиызе Апсны Аахыт-Уапстәйлене фапхыа Қырттәйләка ирхынхәтәуоп ҳәа ихәамта аххәа қанатеит.

Жәашықәса – Апсны анатхагара

Валериан Кобахиа
диижъети 95 ш. қит

■ Иналукааша аптиатә, ахынтыкәррате үсүзү, аптиат
Апснытәи аобласттә комитет актәи амазанықәғафы, Апснытәи АССР Иреиҳазоу Асовет Апрезидиум Ахантәафы иқаз Валериан Осман-ипа Кобахиа диижъети 15, 1929 шықаса рзы Гәдоута араион Лыхны ақытан.

Ахатәи апшыбатәи аапхъаракәа раан Апсны Жәлар Реизара Аиҳабы Нугзар Ашеба абар Валериан Осман-ипа Кобахиа дшигәлашәо: «Апсназы иудаафыз аамтәкаа раан аптиатә тиғ, ду ашқа рафхъзала ақәни иалырхуа апсуаа дырузәкын. Валериан Кобахиа жәашықәса еғаарыгым-хо (1965 ш. сентибр инаркны) аптиати Апснытәи аобком актәи амазанықәғафыз дыкан. Ари аамтазы аштығыра иағын апсуа жәлар рмилатә хдирра, иғәзәхон иғаҳәатәхәа идәйкәләз акыртуа милятейильхысәа ирғағыланы ахқақиттәразы хажәлар рықәпарат.

2021 ш. март 17 азы Акәатәи ақалакътә Еизара аилатәарағы ақәтара ридыркүлөйт пасатәи Аминистрцәа Рсовет ахыбра азайғара, Аидылара амфа иапнү абаҳча Валериан Кобахиа ихъз ахтараразы. 2022ш. август 3 аенын уақа ибақа ықәйрғылан.

Лыхъз наунағза иаанхойт

■ 68 шықаса дышыртагылаз
лыпстазаара диттит апсуа-адыга бышәақәа рытсаафы, афилологиатә тцаарадыррақәа рканидат, апсуа бышәа акафедра №1 адәнти Наталия Уруслан-ипхә Лихова.

Апснытәи ахынтынверситет аректорат, апрофессор-ртсафратә еилаззара, афилологиатә факультет астуденттә гәалсра дула иридашылоит апсы атаацәа, лгәакыцәа, лтәнхәцәа.

Наталия Лихова диттит 1957 шықаса март 21 азы Қарачы-Черкестәи Аресспублика Гәымлоқыт.

1974 шықасы диттит А.М. Горкин иззиз хизыз Акәатәи ахынтыкәррате артсафратә институт афилологиатә факультет, азанаат «Апсуа бышәаи алитературе, анемец бышәаи». Аамтакала лаборантс дрыдыркүлөйт апсуа бышәа акафедрағы абза-адыга бышәақәа рызказак лахасабала.

1989 шықасы аспирантура диттит Карттәи ахынтынверситет ақын азанаат «Кавказтәи абызшәақәа» ала. Иара убри ашықасы инаркны Апснытәи ахынтынверситет ақын апсуа бышәа акафедрағы аус լуан. 2010 шықасы амбасы афилологиатә тцаарадыррақәа рканидат хәа атаацәа хъзы аиуразы адиссертация лыхъчеит.

Наталия Лихова апсуа-абаза, лалтца қызы дууп Апснытәи ахынтынверситет азы маңара ақымкәа, иаандылана апсуа-адыга филологиазбы. Үлгәләшәра лаша наунағза ҳәтәцағы иаанхойт.

Гзаратә комитет ахантәафы аус иуан.

1960 шықасы Асовет Еидыла Акомунисттә партия Ацентр Комитет ағы иаптаз Ареиҳазоу аптиатә школ ахъ ддәықәтән. 1962 шықаса инаркны – аптиати Гәдоутатәи араионта комитет актәи амазанықәғафыз дыкан.

1965 – 1975 шықаса рзы – аптиати Апснытәи аобком актәи амазанықәғафыз аус иуан. 1975 – 1978 ш. – Апснытәи АССР Иреиҳазоу Асовет Апрезидиум Ахантәафыз дыкан. 1978-1990 ш. – Апснытәи АССР Иреиҳазоу Асовет Апрезидиум Ахантәафыз.

Нанхәамза 25, 1990 шықасы Апснытәи АССР Иреиҳазоу Асовет Апрезидиум Ахантәафыз дышықаз, Апсны ахынтыкәррате хыбышырмазы Аделекларация иналы атаптит.

Валериан Кобахиа ССР Иреиҳазоу Асовет VII, VIII, IX аапхъарақәа рдепутат дыкан. Валериан Кобахиа ипстазаара диттит рашира 28, 1992 шықасы.

Ахатәи апшыбатәи аапхъаракәа раан Апсны Жәлар Реизара Аиҳабы Нугзар Ашеба абар Валериан Осман-ипа Кобахиа дшигәлашәо: «Апсназы иудаафыз аамтәкаа раан аптиатә тиғ, ду ашқа рафхъзала ақәни иалырхуа апсуаа дырузәкын. Валериан Кобахиа жәашықәса еғаарыгым-хо (1965 ш. сентибр инаркны) аптиати Апснытәи аобком актәи амазанықәғафыз дыкан. Ари аамтазы аштығыра иағын апсуа жәлар рмилатә хдирра, иғәзәхон иғаҳәатәхәа идәйкәләз акыртуа милятейильхысәа ирғағыланы ахқақиттәразы хажәлар рықәпарат.

2021 ш. март 17 азы Акәатәи ақалакътә Еиз

Зымәхак ҭбаау аусумтақәа зтынхаз

Сергей Габелия динжyтей
85 ш. атца иазкны

■ Еицырдыру аңсу сахъатыхфы
Сергей Габелия амилаттә саҳъаты-
храт қазарағы имашылау
ишаға анижыт. Ипстазаара зегы
асахъатыхра аусхк итышынта-
ланы ағиара иазкын, илшазгы
рацоуп.

Сергей Михаил-ипа Габелия дин-
жyт 1939 ш. ианвар 23 рзы Очамчы-
ра араион Гәйп ақытан. Абжыратәи

ашкол даналга атца иң Ақатәи
асахъатыхратә студиағы.

Сергей Габелия ашкол дантаз
инаркны асахъатыхра бзия ибон,
хәйыцы-хәйыллагы ибафхатәра аға-
нартуан. Ихазы избұхан асахъатыхра
азанаат шалихуаз, иғетакы анағзара
амда данын, еғициаиуан.

Аштахъ дтадеит Қарртәи
асахъатыхратә тараиура, ахлатәи
акурс ақнгы ддиртәеит. Итца-
ра даналга, 1960-1966 шыкәсқа
раан адырра бзияқәа ирхант
Қарртәи асахъатыхратә академи-
ағы. Қәғиарала арақа ицара хир-
кәшент. Идипломтә усумта иахъзын

«Амхаңырқәа». Апсныка даныхынхә,
хара имгакәа атаацәара далалоит.
1966 ш. Апсны асахъатыхфы Рейд-
гылахъгы дрыдырыклоит. Иара убрү
ашықәс азы Ақатәи асахъатыхратә
тараиура аиқабыс даҳадыргыло-
ит. Аамтакала арақа дыртсағын, ағы-
ханда азанаат дырзапхы.

Арт ашықәсқәа раан Апсны
асахъатыхфы Рейдгыла ахан-
тәафыс иқаз Марина Ешба ақа-
зацәа ғарада даара иғәцаралкуан,
лышәа рымалдон. Сергеи Габелия
урт рхыпхызарағы дықан. Рееми-
даны асахъатыхратә қазара ағар
раджхвалара изааңсон. Ҳәрада, ес-
нагы абафхатәра злаз ағар алшаш-
алатәи, ирышхраалатәи, ирыд-
гылатәи. Даңекалагы иуамызт.
Сергеи Габелия ихатә рәиура ина-
варғыланы иааңмырқызбакәа ата-
ра-ааңзара аус инапы алақын.

Марина Ешба лматура аан-
лыжyеит 1975 шыкәсазы. Убасқан
еицәакны ахантәафыс ихъз рхе-
йт, дагъалырхит абафхатәра злаз
асахъатыхфы, ағыханда Сергеи Га-
белия. Ҳымпада, иғызыцәи иеи-
бацәеи еицғартахъан илаз аиқа-
ратә бафхатәра. Арақа 22 шыкәса
аус иуит. Амилааттә саҳъатыхратә қа-
зара ағиарағы илшамтәқәа рзы
1971 ш. рзы Апсны Иреиҳау Асо-
вет Апрезидиум Ауспқала Апсны
желар рсаҳъатыхфы ҳәа ахатыртә
хъзы ихтанд. Ақыр шыкәса СССР
асахъатыхфы Рейдгыла аусбартә
аилазаара далан.

«Асахъатыхфы Габелия иусум-
тәқәа ркны аемоциа маңара изхомызт,
уи иғонуңқатәи идоухам иғы-
бааны даҳәапшуан, егьеиликаауан
убри ада акғы шузапындо. Уи ап-
сабара алириката қазша аманы, из-
заңигәнны идиқылон... Иусумтәқәа
апшара аамсташәара рытубаау-
еит, иаахтын убла ихгыло алирика
иесаңиҳычоит. Иаптицо рыпштәқәа
ракәзарғы, еснагы имыңханы акы
алубаау иқазам... Иусумтәқәа рк-
ны апсабара ағаенсисбжy унүреит,
апштәқәа реимадарала, реиғыба-

рала иұшашхәу дунеик аадырпуш-
еит», – ифуан ақазартаа аドоктор
Ал. Аргын.

«Ағыханда изааңгән Кав-
каз апсабара. Ҙыдала апеизажқәа
раарпшыра ицааиуан, амч инатон. Апе-
изаж «Аудадхара» уи артабыргу-
еит. Ақаз ишшығыштырағы икоуп
ашхакәа, иналкааны абра, насты
ихатәи блаля апсабара ахәапшра.
Иусумта «Аоеши ахытхырта» ақын
ақазар, даараза дацклапшы, абыр-
қал икылхны дазнеиуеит, избанзар
уақа фыхата хаданы даарпшуп Дыр-
мит Гәлия...

Аңсу поэзия ахытхыртағе иғылуу
абырғы дахърылауу еиҳа да-
каана дрылубаауеит... Дырмит Гәлия
ажәлар ирызнейнеша апоэзия ала иа-
ирпшүеит ихатәи бызшәа ашшара,
даара реаңтәйлхны изызырфуеит.

Асахъатыхфы урт иреиҳәро
рхәфкәа ирнүпшүа ақатара дац-
клапшүеит. Еилагыло деильтхха
дрылубаауеит иара убас Нестор Лә-
коба», – иззәлтоит О. Вуючевская-
Брендель.

Апсны ашәартара ду иантагы-
лаз, Ағыныңтәылатә еибашьраан
асахъатыхфы аханда даҳытә
гәйпфык апатреткәа-шаржқәа маңымкәа
иапыртцеит, урт иреиуоп: Ҳә. Ағзба, И.
Чқадуа, З. Ағыныңыз, Т. Ампар, Н. Ло-
гәуа үхә. С. Габелия иапицаз Шевар-
назеи Каркарашилии рсаҳа-шар-
жқәа ахәапшцәа ахәшшара бзия
рыйртент.

Апсны Ағыныңтәылатә еи-
башьраан ақәзары, Сергеи Габелия
ижәлар дрылагылан. Иара иапшы-
гала еиғекан асахъатыхфы рыр-
епратә хеидыла «Ажәеңпшыа». Убри
ала иғызыцәи иареи иртхын ап-
саба саҳъатыхфы Аңсадғыл ахъ-
рағы рлагала ақатара, ақылаңаңа
рхәфра аарпшрағы рыгетакы ана-
ғзарғы рыйдышент.

Сергеи Габелия, Зоя Ағыныңыз, Валентина Ҳәйрхәмал, Витали Լа-
краба үхә абидарап еиуан, аиғызы-
ра бзиагы рыйжылан. Ҳәита Ағзба
қәрала дешеңбайызты, Сергеи иа-
реи даара пату еиқыртсон, иаңгән-
ны егьеиғызыңән. Сергеи Дызгәла-
лашшо ирхөйт ағы тбай шизтәз,
Аңсуара шыңынгоз, ауағы ихаты-
ларда дашымаашшо, еснагы ағың-
дашшытаз, асахъатыхфы арбаза-
ратә эңдәтәа инадыркы ирыгыз-
ирыбаз илапш шырхыз, дышрхаты-
лоз.

В. Асанба

Апстазаарагы Сергеи Габелия
ихатара аанарпшүеит ижалар рми-
лат-хәкәттәрә қәпара дахъалыз. Уи
шыкәннарғәйт оңсуз шәкәи ҳәа
хъзыс изауз знапы атазаңыз 130-шык
дахъыруаңыз.

Асахъатыхфы, ағыхандаа ирени-
ара аус азы аамта шизымхозыт,
игәйгәтәи жыгуамызт, даара аусумта
шыкәкәа рацәаны иапицаз. Урт
иреиуоп апатреткәа: «Кастеи Ар-
стаа», «Пимба Трапшы», «Иван Па-
паскыр», иара убас «Амхаңырқәа»,
«Ҳаб ифны», «Ажара», «Гәып ашхә»,
«Аудадхара», «Афронт ахъ анасқага-
ра», «Апсны атцицәа», «Арақа ад-
қылар», «Ареволиция иакәлоу»,
«Лыншашта» үхә егырт аусумтақәа.
Асахъатыхфы атыхатәнәт иусумта
акәни ирдүреит «Афонғыцтәи
ауахәмама» (1997). Ирылукаауа иру-
акуп «Амхаңырқәа». Егырт ақа-
затәа реиңш, иусумтақәа ақырнта,
Апсны еиңш, антүтгы (Москва
(1975, 1982), Берлин (1986), Ныс
(Польша, 1988), Генуя (1992) Апсны
асахъатыхфы Рейдгыла имфаңнагоз
ацырғаңаңа қәпара.

Апсны Ағыныңтәылатә еи-
башьра ҳажәлар риааирала ианеилга,
асахъатыхфы ақын Габелия ихынхәит,
мач-мач арениара аус изахъапшун.
Атагылазаашша ақыр ауадафрақәа
шашызгы, акультура иацанаку-
з егырт ахкәа реиңш, асахъаты-
хратә қазара фапхы итышынта-
ланы ағиара амфа ианылар ақеын.
Гәык-псыкала ари аус дазаапсон
асахъатыхфы рахада.

Сергеи Габелия ақыр заа ари аду-
неи аанижыт, ипстазаара ғаҳтәе-
ит. 57 шыттәсазатқәек роуп иницизы.
Итаацәа, иғызыцәа, ауаңа-атахцәа,
дыздыруа зегты даара гәлслрала
ирыйдрыклиеит ауағы аамсташәа
дахъырхаз. Ҳәрада, уи иапхыла
илиршашаа рацәан, аха инагназы
игәйхатәи дзахъымзакәа ипсад-
гылы иуажәлари дрылхеит. Ега ус
акәзары, Сергеи Габелия атаацәа-
ра пшза аанижыт, итынхеит арени-
мта шыахәкәа.

Сергеи Габелия ипстазааре ирени-
ратә мөиң тақыла иғылтәаан, убас
дагыымфасит. Иусумтақәа тәаҳуп
Урыстайла амузенә, насты Шым-
тәыла, Польша, Еиду Америкатәи Аш-
татқәа, Финлиандия, Үркәтәыла үхә
ахатә коллекциякәа ркны.

Еиқәрхатәуп ҳтыпхызықәа

Ахытхыртақәа еицактәим

Елана Лашәрия

**■ Аңсу бызшәа адунеи
ижәйтәзатәи абызшәақәа рах
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.**

Аңсу бызшәа иалоу ацыб-
жықықақәа, ақыркытә шытбажықәа
рыбжыра акоуп адунеи иаҳа-
ну апсабара ажыркәа: ағыгшәи-
гжыбы, ажыркытә шытбажықәа
рхынз. Збызшәа жәйтәзатәи
амилатқәа зқынхо ағыл амом-
уп ахаты ишығағыт ахытжәағы.
Урт атцахызқәа шамахамзар ус
машәйрә акоуп ахаты ишығағыт
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.

Атцааруаа абызшәа ахатығы, икоу
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.

Атцааруаа абызшәа ахатығы, икоу
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.

Атцааруаа абызшәа ахатығы, икоу
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.

Атцааруаа абызшәа ахатығы, икоу
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.

Атцааруаа абызшәа ахатығы, икоу
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.

Атцааруаа абызшәа ахатығы, икоу
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.

Атцааруаа абызшәа ахатығы, икоу
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рахтәа
асистема аққарақәа инарықыр-
шәаны, ижәйтәзатәиқәоу иреиу-
от ҳызышшәа.

Атцааруаа абызшәа ахатығы, икоу
иацанакуеит ҳәа шыкәдирғә-
ит атцааруаа азәрғы. Уи ус
шакәу артабыргуеит иара абыз-
шәа ахатығы. Адунеи ағы икоу,
аҳархәара змоуи ипсхью ҳәа
ицхазуу абызшәақәа рах

Збағхатәрала азәгъы иlamfaшыоз

Кандид Тарба – 80 шықаса

Алиса Гәажә-пха

■ Ахәйнәтқарратә ақәашаратә ансамбль «Кавказ» асахаркыратә напхәғыси аихабыси иқаз, аханатә уи аиқаара апшызыз ССРР жәлар рартист, «Ахъз-Аңсы» аорден афбатәи ағазарем, Урыстәслатәи «Ажәларқәа реиғызара» аордени занашью Кандид Тарас-ица Тарба иахъя иңсү тәнни ижәлар дрылагыластты 80 шықаса ихыңдаа.

Ақазара зыңтазаараз, уи Аңсны аңтың, егырт ажәларқәа рәғи изырызгахъяз, ирилазыртқаҳъяз Аңсны жәлар рартист Кандид Тарба иңбаба ду зду ансамбль «Кавказ» иахъя ихъяз ахуп.

Ансамбль «Кавказ» аиқаара аидеа Кандид Тарба ианизәттүз-аң Аңсны Аңынцыйтәлатә еибашыра еибашыра еилымғацыт. Аха иибашыра аштахъ мыйзы аатқынан еиңш, иғәтаки аартты рафхыа Кавказ ажәларқәа Ронфердация анатхәғы Мусса Шанибов иеиқәйт. Уи иғәи азтәйттент, гәхәрлагы идиқиленит. Анаос, Аңсны Иреиқауз Асовет Ахантәәи Владислав Григори-ица Арзынба иахъя дненит ари иғәтаки иманы, ҳатыркәттара дулагы дахатгылеит.

Уи акәхеит, ҳаешшаратә жәларқәеи

хареи хандылар, ҳақзаара хықәбис измаз ансамбль, иара ахъяз ахата «Кавказ» ишаҳәо еиңш, аиқаара алыршахеит 1994 шықаса август 8 рзы.

Үскан 25-фык еидыкылоз ансамбль «Кавказ» ақәашацәа зегы Аревелод Тарба ида, Дағыстан, Қабарда-Балқария, Қарачы-Черкестәйле Аахъяз-Уапстәйлеи зеаңсазтәиз рартист Аревелод Тарба.

Адигатәила ухәа рұбынта иааз ракәни. Кандид дивагылан иашьеңтбі, иара иңтазаара даналц аштахъ ансамбль «Кавказ» асахаркыратә напхәғыс икоу, «Ахъз-Аңша» аорден III-тәи ағазара занашью, Аңсны жәлар рартист, Қарачы-Черкестәйле Аахъяз-Уапстәйлеи зеаңсазтәиз рартист Аревелод Тарба.

Абағхатәра ссир злаз акәаша ша Кандид Тарба напхгара зитоз ансамбль «Кавказ» анеиқааха аштахъ, ғымз мтыцкәан 1994 шықаса сентибр 30 рзы Аниаира Амш азгәтәраан рафхатәи аконцерт мәсәннегеит. Үскан, матә-ғытәэла еикәышәмәмәт, ғызыцәа ақәашаратә ансамбльқәа «Ерцахә», «Рида» рұбынта уауарал иримхы ауп асценада иштәртцыз.

Имхәакәан высшыя амам, ансамбль иалас акәашацәа реихарағык «Интер-Сухум» асасаириңи шынхоз, аха азәйрөры хатала, Кандид Тарба иконыка ишиғаз. Уи иначыданғы, ақәашацәа даара гәцардакалеи хылапшарале дырызған, ғыфат-рұжатә аиқаара даңқлашушан, уи аганахъала ацхыраара изтозғы маңғымызт.

1994 шықасы ансамбль «Кавказ» Ахәйнәтқарратә статус аиүит, уи шықаиртәйт үскан Аңсны Аңыза-министрс иқаз Геннади Леонид-ица Гагула.

Амилаттә қазара азыргарағы, Кандид Тарба имала иакәымкәан, иашыцәа Вианори Аревелоди Тараа рлалагаты мачым.

Хөйк аишыцәа Тараа: Кандид, Вианор, Аревелод, кәашон жәлар рашақәареи рыхашареи Ахәйнәтқарратә ансамбль ақны. Анаос, Кандид дызлаз, Сухишили Рамишили напхгара зыртоз, Қарт еиқааз Академиатә ансамбль ақны уи иашьеңтбі Аревелодғы дырғапханы дырыдұркылоит. Хатала, ақырынта ҳмилаттә қазара Аңсны аңтың изырызгахъо, Кандид Тарба ихъяз зху Ахәйнәтқарратә ақәашаратә ансамбль «Кавказ», анышықәгыла нахыс қәғиарада, ақазара амфа иануп.

2016 шықасы, ҳмилаттә қазара ақызы ду аиүит, иңтазаара далдит Аңсны жәлар рартист, Ахәйнәтқарратә ақәашаратә ансамбль «Кавказ» аңдағы, асахаркыратә напхәғыс иқаз Кандид Тарас-ица Тарба. Уи аиқаа, рафхатәи асахаркы-

ратә напхгахы, Аңсны жәлар рартист Кандид Тарба ижәлар дрыгхеижеит 8 шықаса штуагы уи бзия иибоз ирәниаратә коллективи иапицаз ансамбли қәала-жыла дышылагыламғы идоухамч ғызу. Уи жыны, иашьеңтбі иштәрткызыз ансамбль ағиара аиүрц иис, иацто, ипаца ид-галаны ансамбль напхгара аиттит Аңсны жәлар рартист Аревелод Тарба. Иахъя Аревелод ица Омар ансамбль аиҳабысиabolеттименстри аус иеует.

Хәиғәа жәлар Аревелод Тарба иағзәеит, ансамбль «Кавказ» арғирамаға ишаныц ишану, аизхархы рхы шоу, ҳмилаттә қазара азыргара ишазаапсо, уи аихахара амат шазыруа.

«Хара еитцааа зынбасыт абағхатәра злу ағар, ихамоуп ахәйнәттәи студиа, иара убас ахбыцқәагы ахвазықаңдо. Ажәакала, ансамбль ақәашацәа реихарағык «Интер-Сухум» асасаириңи шынхоз, аха азәйрөры хатала, Кандид Тарба иконыка ишиғаз. Уи иначыданғы, ақәашацәа даара гәцардакалеи хылапшарале дырызған, ғыфат-рұжатә аиқаара даңқлашушан, уи аганахъала ацхыраара изтозғы маңғымызт.

1994 шықасы ансамбль «Кавказ» Ахәйнәтқарратә статус аиүит, уи шықаиртәйт үскан Аңсны Аңыза-министрс иқаз Геннади Леонид-ица Гагула.

Амилаттә қазара азыргара иағзәа, уи амат аурағы зыбабаа раха абағхатәра ду злаз, иахъя, ҳапсуга ансамбльқәа иаарылукартә икоу, Аңсны уи аңтың ахәепшәца бзия еиңрұхбахъо, ахәйнәтқарратә ансамбль «Кавказ» аңдағы, асахаркыратә напхәғыс иқаз Кандид Тарас-ица Тарба.

Хәмилаттә қазара азыргара иағзәа, уи амат аурағы зыбабаа раха абағхатәра ду злаз, иахъя, ҳапсуга ансамбльқәа иаарылукартә икоу, Аңсны уи аңтың ахәепшәца бзия еиңрұхбахъо, ахәйнәтқарратә ансамбль «Кавказ» аңдағы, асахаркыратә напхәғыс иқаз Кандид Тарас-ица Тарба.

Хәмилаттә қазара азыргара иағзәа, уи амат аурағы зыбабаа раха абағхатәра ду злаз, иахъя, ҳапсуга ансамбльқәа иаарылукартә икоу, Аңсны уи аңтың ахәепшәца бзия еиңрұхбахъо, ахәйнәтқарратә ансамбль «Кавказ» аңдағы, асахаркыратә напхәғыс иқаз Кандид Тарас-ица Тарба.

Гадлия, Аслан Гәргь-ица Бжъания иан ртадыс дры-ман, урт ауаа хатәрақәа ҳәа изышытаз ракәын.

Уантәи итара ацтара ҳәа диасуейт Тамштәи абжыратә школ ахъ, аха амфа ахъыха-раз ақынта ица-иаара уадағеит, ашкол аанижкеит.

Дышхәйчыз автошкол дталеит, иғынышты-хеит амашынанықәца азанаа. Уи нақтәи иңтазаара мәа ақны ақыр ихадаро атып аан-накылеит. Тәарчалытәи диасуейт Ақәтәи автоколонна №2654 ахъ.

Рудик ф-өлкән ахшара ихылцит. Азтаб аиҳабы Мзиа, илыштәненеуа Ельве-та, азанаатқәа рымоуп аекономика аганахъала. Урт ирыштәненеуа Альдона амедицинатә ехәшья лизанаат лымоуп. Рыхфыкты таақеароуп, анцәа иишиқәра рхынықәа раазара иағу.

Аққын ағыны икоу Рома иғызы дтаацәроуп, пш-өлкән ахшара драбуп. Издәб аиҳабы уажы ааңға атаацәара далаалет, узеигәртәшаша шынхоз, иаарыл, иаарыл ауа дахымзенит, аха... Даңа ғызыңа азтабаа макъана рымасынан қамлац. Фатима захъзу, лыхъзғы иатшыны изысқа, ҳәшәис ҳамоуп лара лоуп. Джақымуп, ҳәйчи-дүи зегъ ҳалхәыштәуеит, Ақәтәи, Аресспубли-катә ҳәйшатыртае аус иеует. Иаанхаз Лиана зегъ дреитбул, иғызы амедицинатә ехәшья лизанаат лымоуп. Аққын Рома иаб дивагылана аус ахыну зегъ ииригейт. Амашына иду, ихъызыз еимыхы саатқа ала иеибитеит, инапы қазаоуп. Ачеңыкаа иаб иеиңш патула, ламысла ииңеңгойт.

Рудик қәра дукғы нимит, аби ақара аиға-баяа иибахъаз атыхәтәан ииңшүшә аиала-гейт. Аибашыра хлымздаах ииңнажызыз ахъақәа рацәа.

Итахоз Кындыгаа рымасыра ракәым, егырт афронт ағыи итахоз иара ииңшүшә аиала-гейт. Итахоз Кындыгаа рымасыра ракәым, егырт афронт ағыи итахоз иара ииңшүшә аиала-гейт.

Ихатә ф-өлкән ахшара ихылцит. Азтаб аиҳабы Мзиа, илыштәненеуа Ельве-та, азанаатқәа рымоуп аекономика аганахъала. Урт ирыштәненеуа Альдона амедицинатә ехәшья лизанаат лымоуп. Рыхфыкты таақеароуп, анцәа иишиқәра рхынықәа раазара иағу.

Акәтәи ағыны икоу Рома иғызы дтаацәроуп, пш-өлкән ахшара драбуп. Издәб аиҳабы уажы ааңға атаацәара далаалет, узеигәртәшаша шынхоз, иаарыл, иаарыл ауа дахымзенит, аха... Даңа ғызыңа азтабаа макъана рымасынан қамлац. Фатима захъзу, лыхъзғы иатшыны изысқа, ҳәшәис ҳамоуп лара лоуп. Джақымуп, ҳәйчи-дүи зегъ ҳалхәыштәуеит, Ақәтәи, Аресспубли-катә ҳәйшатыртае аус иеует. Иаанхаз Лиана зегъ дреитбул, иғызы амедицинатә ехәшья лизанаат лымоуп. Аққын Рома иаб дивагылана аус ахыну зегъ ииригейт. Амашына иду, ихъызыз еимыхы саатқа ала иеибитеит, инапы қазаоуп. Ачеңыкаа иаб иеиңш патула, ламысла ииңеңгойт.

Рудик қәра дукғы нимит, аби ақара аиға-баяа иибахъаз атыхәтәан ииңшүшә аиала-гейт. Аибашыра хлымздаах ииңнажызыз ахъақәа рацәа.

Итахоз Кындыгаа рымасыра ракәым, егырт афронт ағыи итахоз иара ииңшүшә аиала-гейт. Итахоз Кындыгаа рымасыра ракәым, егырт афронт ағыи итахоз иара ииңшүшә аиала-гейт.

Зегъ ирыхъзоз, зегъ ирзаапсоз

Агәалашәара

■ Ауағытәөсса аңсабара инағоит ақаз-шы қыдақәа. Даныхәйчыз инаркны иқәра аттымаңда дынғатылаанза, инбаз, иаҳаз, дызышәа, дызыхъаз, үхәа зегъ неизак-ны уаҳаңшүазар, ихатәи пстазаағы даара ихъи-игәи ианыруа, ақыр ихатара шықаңызғағәо ақәни иаанхонит. Сара сыйзаа-иуа, зызбахә схәэрц истаху, иғынғытәи иду-неихәңшүашы убри ақара итбаан, зегъ ру-нагзара дақәшәо абыртқал икылхы атып, акәтәра алиршон.

Ажәа мыңхә шәамыршықәа, зызбахә си-моу ғынцына Рудик Кут-ица иоуп. Шықаңык азы-егыгым ипстазаара далтижъеит. Иара динит Кын-диг ақыттан ноибр 18, 1939 ш. азы, апсуа нхағы

итаацәарағы. Иштәненеуан 4-фык аихәшыцәа, 4-фык аишыцәа. Урт зегъ ирзаапсозаара иалтхъеит.

Иаб ақытәи бригадирс аус иуан. Иара ихъыцқәагы уи аңыас ағы ағеңшәа ивагылан. Ихатә фыза д-Тамштән, Зантариа дырыхылтшыран. Ағынғызғы еивагыланы ата-ақаа раша аптыт, ираазеит, зегъи раша-пы иқәдүргилт. Ахы амхәакәа атыхъа үзхәом... Аамта цон, ахъыцқәа ирзышайын... Кут иғнатағы арыцхара қалеит, дипхеит ихатә фыза.

Ашықаң аңты аштахъ, ыртқаа аилартепт а-Воуғхай иареи. Диуеит атеп Заур ғынцына, зегъи ирзеңтбиз.

Аққынцәа раша зегъи иреиҳабыз Валикәа иакын. Уи хазы дцахъан. Ағон ду зхагылаз Жъоръ ғынцына иакын. Иаант аамта аиғытца. Хазы ҳәа иахъаңғаа атыхъа үзхәом... Аамта цон, ахъыцқәа ирзышайын... Кут иғнатағы арыцхара қалеит, дипхеит ихатә фыза.

Рудик, арахә рацәаны инықаңғон, апсаса иза-нин. Акәкәа тақны дрылацәағөн. Аєуырдым иара иман. Җара сасык дизааирғы, үағыз, иа-ралықаа атыхъа үзхәом... Аамта цон, ахъыцқәа ирзышайын... Кут иғнатағы арыцхара қалеит, дипхеит ихатә фыза.

Рудик, арахә рацәаны инықаңғон, апсаса иза-нин. Акәкәа тақны дрылацәағөн. Аєуырдым иара иман. Җара сасык дизааирғы, үағыз, иа-ралықаа атыхъа үзхәом... Аамта цон, ахъыцқәа ирзышайын... Кут иғнатағы арыцхара қалеит, дипхеит ихатә фыза.

Рудик, арахә рацәаны инықаңғон, апсаса иза-нин. Акәкәа тақны дрылацәағөн. Аєу

Ииун 1 – Ахәычқәа рыхъчара Жәларбжъаратәи Амш!

Зыңсынцры дуhasha, Ахәычқәа!

Аапын ашәт какачқәа адунеи шдырпшзо еиңш, шәара шәоуп ҳапсадгыл рпшзагаси гәығыртаси иамоу.
Наунагза агәабзиареи ахазғыдареи шәыгымзааит!
Шәыбазара еснагъ иаңзааит Амшра! Анасып лаша!
Ақәеиарақәа!

